

Pósa Zoltán

Miféle titkokat őrzök én?

Pósa Zoltán
(1948, Debrecen) író, költő,
Balatonföldváron él,
József Attila-díjas

„Kirántottam a kardom / S lecsaptam vitézül.” Mindig csak idáig jutottam el hétéves fejjel elkezdett vitézi versezetemmel. S akkor is, ma is, hiába, amint leheveredem a timpanonos, kissé roskatag, de méltóságteljes hajdúpércsi parasztklasszicista tornácunk ágyára, vagy kifekszem kedvenc, rejtett kis lugasomban a gyönyörű, nagy, macskafejnyi fehérkrizantémok közé (az öregek krizantinnak hívják), s bámulom a pókháló-finom repedéseket vagy a lombok körbeszórt faágait, természetesen az örök munkások, az alattomos csillogással feszülő hálók takácsai jutnak eszembe. Mennyi fáradságot, odaadást, milyen magasfeszültségű koncentrációt követel ennek a hétköznapi fényben alig látható, kegyetlen fémességet kivillogtató, tükröző szálfonadéknak az elkészítése! Vajon átérzi-e a szerencsétlen légy, amikor az alattomos csapdába kerül, hogy mindennek vége?

Furcsa dolgokat gondolok én, ugye, akár akkor, hétévesen, akár most – kis híján húszéves fejjel jutott mindez eszembe. Szombat délelőtt tíz óra után, a régi magyar irodalom Nesztora, a nagy Dante- és Zrínyi-kutató, Bán Imre bácsi létfilozófiai és nemzetébresztő előadásaitól föllelkessedve egyszer csak a legyek és a pókok halandóságáról, halhatatlanságáról szóló gondolatokkal rohantam le a délceg, szőke Kutász Andreát, csoportunk legszebb leányát. Siettem hozzátenni, hogy amit elmeséltem, az példázat a pókról, mely egy messzi, de eszmeileg sajnos

nagyon közeli, keleti fővárosban szövi hálóját, nekünk, akik menthetetlenül léggé váltunk. Kicsit kelleetlenül mosolygott, s azt felelte: ennél, ha akarnám, se lehetnék tipikusabb bölcsész, aki udvarlás helyett is csak okoskodik. – Tudod – néz oldalra, reám –, el kellene már felejteni ezeket a sérelmeket, amihez nekünk, kettőnk viszonylatában nem kellene, hogy közünk legyen. Inkább azon törnéd a fejed, hogy ebben és sok minden másban is, segíthetnénk egymásnak. Például, mi a fenének kell édesapádnak és anyukádnak még mindig csak középiskolában tanítani?

– Igen, valóban. Miért is – mormolom szórakozottan. Már elhagytuk az Európa legszebb neobarokk egyetemének díszudvarát övező árkádfolyosót, s kilépve a kapun, Andrea személyes közeledését negligálva, arról hablatyoltam, milyen jó nekünk, debrecenieknek, ilyen keresztyén szellemiségű és trianoni utalásokat is magában foglaló előadásokat sehol máshol nem hallhatnánk az országban még 1964-ben, a felemás amnesztia után egy évvel sem, pedig eredetileg randevúra akartam csábítani, melynek legszalonképesebb módja, hogy meghívjuk évfolyamtársnőnket a lugasos, kertés uni-presszóba, a Pálma tanszékre. – Jaj, te Csúzi gyerek, mekkora kamasz vagy te – sóhajt Andrea. – Hogy jön ehhez a nyáriasan simogató tavaszi verőfényhez a református hit és Trianon? Na, Isten áldjon – indul el a nagyerdei bel-

ső sétányon, miután ráébredt, hiába várja, hogy csatlakozzam hozzá.

Így én az egyes villamoson zötyögve a Nagyerdőtől, a Nagytemplomot is elhagyva, a nagyálomásig elmélkedem arról, *miféle titkokat őrzök én*, amelyek örökké rám kattintják a hallgatás bilincseit. A hallgatás védőgátja vesz körül immár nyolc hónapja, valahányszor elmélyült beszélgetéseket kezdeményeznék bármelyik csoporttársammal. Ezek a jámbor munkás-paraszt kádergyerekek és a valódi, kissé pökhendi debreceni professzorivadékok is azt hiszik, hogy én igazi egyetemi oktatócsemete vagyok, nem tudják, hogy az egyetem gyakorló gimnáziumában dolgozni egy leváltott egyetemi tanerő számára maga a száműzetés, amiért anyám 1956-ban nyilvánosan meggyalázta és megsemmisítette a sarló-kalapácsos Rákosi-címert, és együtt vonultak velünk, gyerekekkel az október 23-i debreceni felvonuláson. A Kossuth utcán skandáltuk, hogy „Szovjeteket kivonni, Kivonni a szovjetet, Kossuth-címert akarunk!” S a következő napon nemcsak részt vettek az egyetemi munkástanács alakuló ülésén, hanem be is választották őket a testületbe. Semmi rosszat sem tettek, csak éltek a demokratikus jogaikkal. Tehát még az is hazugság, amit a forradalmi munkás-paraszt kormány hangoztat 1957 óta, immár hét éve, hogy „aki nincs ellenünk, az velünk van”, hiszen ahol ezek a dolgok bűnnek számítanak, ott nem szűnt meg az állami terror, amit önmagával elnézően kegyes eufémizmussal hív az átkeresztelt Kádár-hatalom a személyi kultusz túlkapásainak, s ez kötelező, hiszen már azért is kirakhatnak az egyetemről, ha a Rákosi-kort állami terrornak nevezem, ezért az „unin” inkább nem is beszélünk semmi effélékről. Talán ezért nem merem immár nyolc hónapja megtenni Andrea felé az első intim lépést, pedig érzem, hogy nemcsak vonzó vagyok hozzá, de szeret is, talán én is... Ám most is, amikor végre rászánám magam a feltárulkozásra, Andrea a ki sem mondott szavamba

vágva arról mesél, hogy ő is falusi félig-meddig, sőt, inkább tanyasi. Fancsikapusztán, egy erdészlakban, ahol apja az erdőgazdaság igazgatója, anyja a téesz könyvelője, kies patak közelében, kertés, romantikus, erdőszéli házban élnek. – Nem vagy erre az idillre kicsit sem kíváncsi, Lajcsikám?

Huncut érdeklődéssel kérdőn pillant rám, de mivel nem kapta meg a kért választ, legyintve folytatja. – Szeretem a szüleimet, bár furának tartom, hogy néha otthon is úgy beszélnek, mintha a helyi pártsejt ülésén lennének, apám szegény elnök, anyám pénztáros a fancsikai közös téesz-erdész szervezetben.

Képtelenség, hogy éppen a személyesnek vélt közeledéssel távolított el újra önmagától. Jobb lett volna őszintén elmondani neki, miért is vagyok ennyire furamadár. S egy pillanatra elkezdem ízlelgetni a nevét: Andrea. Nagyon szép és otthonos keresztnév, de a családi nevét nehezen jegyeztem meg, s úgy éreztem, nagyon nem illik hozzá, idegen, rideg és ellenszenves. Pedig egészen jól hangzik, majdnem olyan, mint anyai nagyanyám vezetékeve, ő Kutász, nagyanyám Kutassy, s mégis.

Erről talán jobb, ha hallgatók, de nagyon időszerű lenne, hogy te is elkezdj személyes hurokat is pengetni, te, teszetosza Csúzi Lajos, teljes, eltagadott erdélyi nemesi neveden Primor Csúzi Erős Lajos. Ám mindig csak az alföldi erdők két partja között zötyögő, pöfögő nyírábrányi kisvasúton, vagy otthon, nem egészen egyutcás kis falunk jegenyéi között sétálva jut eszembe, mit kellett volna Andreának mondanom. Legalább most, gondolatban foglald össze, mennyi mindent kellene elmesélni a lány-
nak, aki elkezdett bölcsészcsevej helyett végre önmagáról beszélni. Képzeld el, hogy melletted ül, és megkérdezed tőle, hogyan viszonyul az elvtársurak leánya ahhoz, hogy a számára férfiként vonzó, szerelmes partnerjelöltjének olyan rokonai vannak, akik negatív hősei lennének egy mai magyar vagy szovjet filmgiccsnek, de

akár bármelyik, '56 után keletkezett mai magyar, féligazságokat hirdető, felszínesen társadalomkritikus, példázatos magas irodalmi, filmművészeti alkotásnak, amelyet a kiadói cenzúra vagy a film-főmuftiság még átenged. Felmenőim között van három református lelkész, sőt, egy „oldalági” kanonok vérrokon is. A szüleim ötvenhatos lázadók. A nagyapám falusi református igazgató tanító, a nagyanyám református tanítónő. A nagyapám öccse Nagy Sándor, a zseniális, az ántivilágban ünnepelt, majd a hortobágyi tábor ebesi részlegébe elhurcolt, internált, az ott szerzett agyhártyagyulladásba belehalt szobrászművész. Nagynéném, Pósané Nagy Erzsébet, nagyapám húga a Debreceni Református Kollégium nyugalmazott igazgatónője, Pósa Pál, második világháborúban elesett ludovikás, hunyadi páncélgránátos százados özvegye. Ő most is együtt él velünk, és főz ránk. S a másik oldalon itt vagy, te, drága fura, görög nevű Kutász Andrea a helyi szintű, kismagyei szülővel.

A kisvonalat zötyögése valamelyest lenyugtat, s amint meglátom a rozszant kis állomásépületet, felvidulok, és immár magamban folytatom vallomás-tréningemet Andreának. Hajdúpércsen még a faluszéli cigánycsalád feje, a félig vak, pisze és szuszka gyepmester, Ádám bácsi is azzal a reverenciával köszön rám, ami kijár a falu legendás református lévita igazgatótanítója, Nagy Lajos József és Uzonyi-Kutassy Margit tanítónéni unokájának, pedig már mindketten a debreceni köztemetőben nyugszanak, a Bartók kórházban haltak meg. Nagyapám haldokolva a dús, *kizantinokkal* (nagyapám krizantémumnak is nevezte), rózsas- és orgonabokrokkal körbepötyyözött kertünkbe képzelte magát, s a gazdasági hátsóudvarban etette a disznókat és a két lovát. Nagyanyám távolibb, ősbibb tájról, gyermekkorának boldog háromszéki helyszínéről, Uzonyról delirált utoljára. Nagyapám szerint a trianoni országmészárlás lelkiileg őt viselte meg legjobban, soha nem volt igazán

boldog az anyaországban. Nagyapa 1914-ben költözött Aradról Hajdúpércsre, hogy az enyedi matúra és tanítóképző, majd a debreceni teológiai akadémia elvégzése után átvegye kis falunkban a tanítói széket, ahol dédnagyapám, Nagy Dániel volt az esperes. Én még ott születtem az iskolával és a parókiával egybeépült hosszú tornácos tanítólakban. Most is áll még, a falu harmonikus panorámájával szemben a fehérre meszelt, a mi régi és az új házunkkal is teljesen azonos stílusban épült parasztklasszicista tanítólak és a parókia. A falu, az egykori hajdúváros igazi koronája a tiszta, sárga iskolaépülettel szemben álló kecses, karcsú, hegyenmagas kis református templom, szőlő tornyának csúcán Péter árulására emlékeztető kakassal. A domb tövébe épült óriáskertes házunk tornácáról naponta fölnézhetünk a két ősi fészekre, mintha a két ikerkúria nagyobb, de hirtelen előregedett testvére lenne, gyönyörű, ám roska-tag. Nagybátyám, a zseniális szobrászművész Nagy Sándor szerint azért kaptuk meg 1949-ben a kommunistáktól, mert életveszélyes, bár mikor összedőlhet, s ráadásul egy év múlva vissza is államosították, s kaptunk egy társbérletet. Sándor bácsi készítette a debreceni református kollégium falát díszítő domborműveket, amelyek Calvint, azaz a református egyház atyját, egy másik nagy reformátort, Zwinglit, valamint Csokonai Vitéz Mihályt, Kölcseyt és Arany Jánost ábrázolják, s az 1948-ban ledöntött hajdúpércsi Trianoni Gyászemlékművet. Azon a napon rombolták le, amikor Sándor bácsit elvitte az ávó a hortobágyi táborba.

Elmaradhatatlan rítus: iszom a kis lugasként elkerített bakterkert tiszta, artézi forráskútjáról. Napi lusztráció, lemosom magamról azt a világot, amelyhez, attól félek, Kutász Andrea is tartozik. Vajon miért utálok ennyire a vezetőnevet? Van valami homályos emlék, ami álmaimban is előjön, Andrea nyújtja felém a kezét egy réten, s én is közelednék, de egyre távolodunk, mintha tévedésből fordított lát-

csövön nézném a Kutász lányt... Kutász lányt – mormolom.

Erzsike néni, a kommunisták által nyugdíjaztatott refkollégiumi igazgatónő belebetegedett két rokon barát-nője, Rózsika néni és nagyanyám gyorsan egymást követő tavalyi halálába, s három hónapig magukhoz vették, odaadón ápolták debreceni gyermektelen rokonaink. Amíg meg nem gyógyult, dr. Kutassy Sanyi bácsi gyermekorvos és Sztodolnik Emmus néni (foglalkozása szerint ápolónő, saját férjének asszisztense) Debrecen-epreskerti nagy házában lakott. Ez a szép nagy saját polgári házzal és a vele egybeépült rendelővel rendelkező, kedves és önzetlen, közvetlen utódok nélküli pár egyre gyakrabban kapacitál bennünket, hogy költözzünk hozzájuk, nyolc szobában mindnyájan elférünk, Ádám öcsémmel, Erzsikével és gyengeelméjű unokanővéremmel, Matikával együtt, s könnyebb lenne az életünk, hiszen a szüleim Debrecenben dolgoznak, mi ketten Debrecenben tanulunk – ez csak egy hivatalos döntés megvalósulása lenne, hiszen reánk írták az epreskerti házat, ők már csak haszonélvezők. Ádám öcsém és én olykor sírva, hisztizve ragaszkodunk a kedves régi tájhoz, a roskatag házhoz, ahol csak főbérloők vagyunk, nem is tulajdonosok, bármikor kirakhat bennünket valamelyik bolsi tanácselnök, szerencsénk, hogy a jelenlegi, az öreg Kossa István is nagypapa tanítványa volt.

Milyen furcsa, akkor nem értettem meg igazán, mire gondolnak – most, hamvas bölcsész-ként mindenre hajszálpontosan emlékezem. Igazat adok anyámnak, aki ugye már akkor kimondta, hogy rajtunk, a művelt falusi kisnemes-ség sarjain a '45 előtti uralkodó osztály bűneit is leverik. Életünk részévé vált az örökös uta-

zás. Számunkra az úgynevezett amnesztia óta is megmaradt az a rendinél is rendibb világ, ahol csak a besúgó, a párttag és a pufajkás számít.

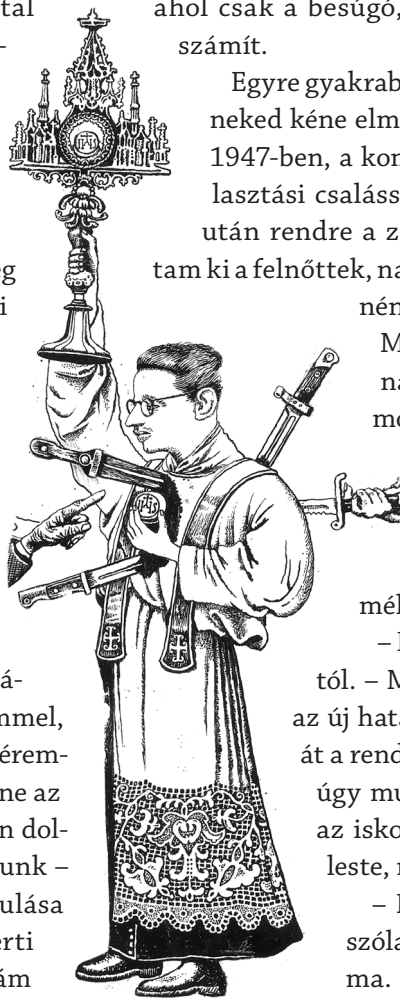
Egyre gyakrabban írom le mindazt, amit neked kéne elmondanom, kedves Andrea. 1947-ben, a kommunisták kékcédulás választási csalással megszerzett győzelme után rendre a zongora alá bújva hallgattam ki a felnőttek, nagypapa, Rózsika és Erzsike néni, apa, anya beszélgetését. Már akkor feltűnt, hogy nagymama sosem szól, szomorúan tesz-vesz, főzőcskézik, de most kivételes alkalmat szült az újonnan kinevezett rendőrőrs parancsnok személye.

– Bűdös ávós – hallom apámtól. – Már ebben a kis faluban is az új hatalom keretlegényei veszik át a rendőrség szerepét. Ez az alak úgy mutatkozott be, hogy kiállt az iskola elé, s guvadt szemmel leste, mit csinálunk.

– Már megint politizáltok – szólal meg váratlanul nagymama. – Ne feltételezzétek mindig a legrosszabbat, azok közt is vannak bizonyára rendes emberek.

– Anyuka, ezek lőhetnek, szabad kezet kapnak mindenre, rosszabbak, mint a ruszkik. Ezt az embert a furcsa, görög neve miatt máris elnevezték Árisz-Áspisnak.

Rossz érzéseimet azonban elnyomták a boldogság feltörő hullámai. Kimentem az utcára, s a gyerekek maguk hívtak közibük játszani, engem, a magányos jó tanulót. Behívtam őket a kertünkbe, volt ott jó sok hely. Új iskolatársnőnk, a másik osztályba járó kislány, a gyönyörű, szőke Makranna rám nevetett, ám egyszer

Somogyi Győző:
Brenner János

csak érdes, kellemetlen pincehang szólította őt: – Makranna, gyere haza. – Árisz-Áspist pillantottam meg, áthajolt a kerítésünkön. – Nem megmondtam, hogy nem játszatsz egy reakciós fasiszta család udvarában – tette hozzá. A varkocsos lány arcára fagyott a játéköröm mosolya, rémült engedelmességgel csatlakozott az apjához, s a többiek vele együtt hagyták el a kertünket. Hatott rájuk az állami erőszak, amely apámék egyik kihallgatott beszélgetését idézve betört a magánéletünkbe is. Ezt akkor még nem fogtam föl, csak most, tizenhét év emlékidéző távlatából értettem meg, hogy Árisz-Áspis kíméletlen mondata, amely a gyerekek előtt alázott meg bennünket, még a „Lajostanító” iránti tiszteletet is elmosta. Bögve rohantam be roskadozó kúriánkba. Másnap az iskolaudvaron Makranna mosolyogva köszönt rám, én meg nem viszonztam.

Megaláztatásom óta már nem gondoltam rá, mint a világszép szőke királylányra, magányos kerti játékaikban megmaradtam sárkányölő vitéznek, aki a nagyapja által faragott fakarddal fejezi le a hétfejű sárkánykirályt s az udvartartásához tartozó sárkányfiakat, óriásokat, démonokat, gonosz tündéreket. A krizantémok voltak a vitézségem miatt halálos veszélyben forgó sárkányok, a mákgubók az óriások, az egyre ritkábban művelt kertünkben rendszertelenül burjánzó kellemetlen csimbókok a démonok, s a zöld különböző árnyalataiból kivirító vörös herék a gonosz tündérek, akik képzeletben mind Árisz-Áspis egyenruháját viselték. – Kell lennie egy területnek, ahol szabadon kitombolhatja magát szegény gyerek – vett védelmébe nagyapám, amikor váratlanul egy kopasz, fiatal legény rám szólt, hogy táguljak onnét, a kertnek ez a fele most már az övé. Nagymama megvédett, hogy hagyjon engem békén. – Kedves tanító úr! A szomszédban lakó öreg parasztember, Csongvai bácsi még azt is megengedi, hogy a gyerekek az ő birtokán is játszódjanak. – Csodálkoztam, hogy miért szólít-

ja nagymama tanító úrnak ezt a suttyót, aki nyelvel, hogy ő nem úr, hanem elvtárs, de nagymama megleckéztette, mondván, hogy nálunk a tanító mindig úr marad, ha azt akarja, hogy tiszteljék, ezért boldogan mosolyogtam, mindaddig, amíg nagyapa négyszemközti beszélgetésre nem hívott. Azzal kezdte, hogy „nem vagy már igazán gyerek, már második elemista vagy”. Értett a gyerekek nyelvén, odavezetett a bokrokkal körülkerített, vadvirágokkal és dudvával sűrűn benőtt kertecskéhez, ami korábban is a kedvencem volt, s közölte velem, hogy ez az alig hat négyzetméternyi kis lugas lesz ezentúl a birodalmam határa, s ha lehet, a mesejátékaimat korlátozzam erre a kívülről láthatatlan területre. – Fiam, te mindig is okosabb voltál a korodnál, meg kell értened először, hogy ez az ember, ez a Karacs László nevű munkásparaszt káder lesz az új tanítótok, mert engem már öregnek, nevelhetetlennek tart ez az új világ. Ezért a házunk felével együtt megkapta a mi hatalmas kertünk felét is, és még ennek is örülni kell, mert ahhoz is joguk van, hogy kirakjanak bennünket, mert elállamosították a házat és a birtokot. S még úgy is kell tennünk, mintha örülnénk, mert a kommunisták meg is ölnek, ha kimutatod, hogy nem szereted őket. Színészkedni kell. Vigyázz! Te mint okos gyerek már felnőtt vagy. Ha nem akarod, hogy a szüleid börtönbe kerüljenek, vagy az akasztófára... hallgass! – Az a tény, hogy egyenrangú félként kezelt, s komolyan beszélt velem, megszelídített. Nagypapa megnyitotta előttem a felnőttek világának kapuit, ám ez a kapu könnyörtelenül bezárul előttem, ha mindenki előtt gyerekesen viselkedem. Ezek szerint felnőttnek lenni azt jelenti, hogy megtanulunk hazudni, és az új világ azt jelenti, hogy amit eddig bűnnek hittem, az kötelező.

Másnap gyanútlanul mentünk át hármában nagymamával és Sándor bátyámmal a házunktól az iskoláig a megszokott módon átkelve a főutcán, amikor egy harsány hang ütötte

meg a dobhártyánkat, kis sípocskám füttyéhez hasonlított, de sokkal durvább, erőszakosabb volt. – A kurva anyjukat, nem látják, hol a gyalogátkelőhely! – Árisz-Áspis, a már ismert rém tornyosult felénk. Az egyenruhája is ijesztő volt, zöldes-szürkés barna, vállapja széles és olyan rikitóan kék, mint a szeme, rajta három-három csillag, mint az oroszoknak. Valószínűtlenül magas, vékony, szúrós szemű, csúnya barna bőrű férfi volt, nem mertem a szemébe nézni. Oldalra pillantottam, s láttam, hogy valaki tegnap fehér csíkokat húzott az aszfaltra. Ám a hangerőnél is szokatlanabb és rémisztőbb volt a hangnem, amit ez az alak nagymamával szemben megengedett magának. Ő mégiscsak egy rendőr bácsi, de ez nem lehet igaz, mert nekem azt mondták, hogy a rend őre azért van, hogy vigyázzon ránk. S tovább ordított.

– Magok nem tudják aztat...

– Azt – mondtam, önkéntelenül is engedelmeskedve a szülői kérésnek. Mindig hangsúlyozták a tiszta, szép, szabatos magyar beszéd fontosságát. Artikulátlan üvöltés hallatszott, s a nagymama ahelyett, hogy a tanító nénihez illőn rendreutasította volna a durva támadót, halkán, szinte kérő hangon beszélt ezzel a szörnyeteggel. Nem így Sándor bátyám, aki közel lépett hozzá, s az arcába mondta:

– Maga szemét oroszbérenc bunkó. Hogy mer így beszélni egy idős asszonnyal és egy gyerekkel? – A szúrós szemű mellbe lökte, s a bátyám egy hatalmas pofont kevert le. A csúf, barna bőrű hátrazuhant, de belefűjt a sípjába, mire előrohant az iskola és a tanácsháza közé szorult őrsről öt hasonló egyenruhás alak, hátracsavarták Sándor bácsi kezét, s belökdösték az épületbe. Bénultan álltunk, míg meg nem jött a fekete autó, amelybe betuszkolták nagybátyámat, akit akkor láttunk utoljára.

Nekem eltörött a mécsesem. S mellém lépett a varkocsos, hosszú, szép szőke kislány, megsimította a fejemet. Ám a ragyás megint ott volt, s durván elpenderítette. – Nem meg-

mondtam, hogy ne barátkozz ezzel a fasiszta bandával!

Mondják, a gyermek könnyen felejt. Látszólag így történt. Nemsokára újra bezárkóztam, a szónak immár szoros értelmében is zártabbá váló mesevilágomba, s játszottam tovább az új tanító, Karacs szerint degenerált játékaimat, azzal a különbséggel, hogy a margarétást immár nem hívtam többé tündérvárnak, hanem Menedéknek, búvóhelynek a külvilág elől. Ez volt ez első emlék, amit lejegyeztem a kuckómban a spirálfüzetembe.

Neszezés. Hátrafordulok, és meglátom Erzsike nénit, méltóságteljes tartása középtermetét egy fővel megnöveli. A kissé hosszú, ízesen metszett sasorr a Csúzi Erős–Nagy családnak már szinte védjegye nálam is. Mosolyogva közeleg felém:

– Elkészült az ebéd, húslevest grízgaluskával és leveshúsmártást főztem.

– Jaj, de jó!

Meghittén hallgatunk, megtöröm a csöndet.

– Erzsike néni, tetszik emlékezni, hogy volt az, amikor az ÁVO elvitte Sándor bátyámat? Én ott voltam. Talán azt tetszik tudni, hogy hívták az őrsparancsokat?

Erzsike két kezébe fogja az arcomat. Nem szokta ennyire markánsan kifejezni a rokoni szeretetét, s el is enged.

– Istenem, te emlékszel.

– Igen. Sándor bácsi magas, délceg, bajuszos, olyan szép ember, mint a szobrai. „Te csibész”, ordított arra a hórihorgas, gonoszarcú, ragyás és vörös képű, kék parolis tisztre, és lekevert neki egyet. A társai ráugrottak Sándor bátyámra, leteperték, megbilincseltek.

– Igen, tudjuk, hogy hívták azt a szörnyeteget. Kutász Árisznak, de mindenki Árisz-Áspisnak nevezte.

Úristen – villan be hirtelen egy kép. Kutász Andrea indexén láttam, hogy valójában Kutász Makranna Andrea a teljes neve... S ő nagyon jól

emlékszik arra, hogy pici korunkban kétszer is találkoztunk.

Idegesen peregnek a gondolataim, miközben anyám és apám megérkeznek, s a finom estebéd után kiülünk a tornácra a vesszőfotelokba. Apám viszi a szót: Kutassy doktornagybácsink megtudta, hogy a mostani jóindulatú tanácselnökünk nyugdíjba megy, s a helyére egy kiérdemesült ávóst, falunk korábbi őrparancsnokát, bizonyos Kutász Árisz őrnagyot nevezik ki. Ötvenhétől mostanáig ő volt a fansikai tévész elnöke.

– A Mindenható tényleg kiváló rendező – szalad ki a számon. – Alig fél órája tudtam meg Erzsike nénitől, hogy hívják az ávós gyilkost, aki 1948-ban előttem alázta meg nagymamát, s vitette el az ebesi koncentrációs táborba Sándor bátyámat. Az is döbbenet, hogy most ugrik be, hogy az a lány, aki szerelmes belém, és járni szeretne velem, azonos azzal a kislánnyal, akinek az apja fasisztának bélyegezte a családjukat. Kutász Árisz, alias Árisz-Áspis.

Anyám felkapja a fejét, apám megemeli a kezét, és anyámra néz.

– És te viszont szereted?

– Eddig azt hittem, bár...

– S ő emlékszik arra a szörnyű napra.

– Nyilvánvaló, erre utal számos beszélgetésünk. Szinte biztos, hogy ez a kedves lány nemcsak nekem, hanem – az apjával már egyeztetve – nektek is följánlana valamit. A hamis konzolidáció családiasuló álbékéjét.

– Figyelj, Lajos – szól anyám, apámra pillantva. – Nekünk, hangsúlyozom, nekünk nem kell egy ávós gyilkos alamizsnája. – Várható mondanójának komolyságát jelzi, hogy nem Lali-kámnak, Lajcsikámnak szólít. Apám hozzáteszi:

– Ám, hidd el, egyetlen dolog fontos ebben a pillanatban. Az, hogy te mit akarsz. És hogy őszintén szereted-e ezt a lányt, mert ez a két összefüggő kérdés döntő jelentőségű.

– Van egy erkölcsi Rubicon, amit nem lehet átlépni – hajtom le a fejem. – Nem járhatok ez-

zel a lánnyal. Remélem, ti is így gondoljátok.

– Büszkék vagyunk rád – bólint anya pátosz nélkül.

– Ám ebből a döntésből egyenesen következik – így apám –, s legyünk túl rajta, mielőtt meghatódnánk saját nagyságunktól. Ne várjuk meg, amíg Árisz-Áspis kirak bennünket, amire te azzal, hogy kosarat adsz a lányának, új okot kínálsz a régiek mellé. Az időpont tekintetében tiéd a döntés, de tény, hogy előbb-utóbb mennünk kell, s ez inkább három hónap, mint több, mert ne legyenek illúzióink, Árisz-Áspis már most arra készül, hogy ha nem fogadod el a lánya közeledését, kiteszi a szűrünket Hajdúpércsről. Anya már belenyugodott, te vagy szerelmes a szülőfaludba, de ne feledd, hogy mindenképpen költöznünk kell.

– Szólj, ha készen állsz – teszi hozzá anya.

Jellemző rám, hogy nyomban a lugasba bújva a jegyzetfüzetemhez menekülök, s rovom a sorokat... Pedig tudom, hogy minden írásom asztalfiókban marad, mert ebben a világban se író, se költő nem lesz belőlem. Áltathatom magam, nosztalgiazhatok, de elhazudhatatlan tény, hogy innen menni kell. És most már az is önzés, anyával, apával, Ádámkával, Erzsikével, a kis eszelős Matikával, és ne feledd: a befogadókka, Emmus nénival és Sanyi bácsival szemben is, ha akár egy órával is tovább halogatom azt, aminek úgyis be kell következnie. Máris szólok anyáéknak...

Előbb még azért körbejárom kis kertemet, megtalálom a régi kis kardomat, s keresem a tündéreket és az óriásokat, a mákgubóra emelem a kardomat, aztán leeresztem a kezemet. Modoros dolog így megidézni a gyerekkort, ráadásul semmi értelme lefejezni az ártatlan növényeket. Nem ők tehetnek arról, hogy még a legintimebb rejtélyeinktől is megfosztanak bennünket. Miféle titkokat őrzök én?

Azért tényleg gyönyörűek ezek a krizantémok.